

BÜTÇE I

Konu Başlığı: Devlet Bütçesi

Kavramlar: Bütçe Hakkı, Bütçenin Fonksiyonları, Bütçe İlkeleri, Bütçeleme Sistemleri, Bütçe Çeşitleri

Kavramlara İlişkin Açıklamalar:

Gelecek bir mali dönem için yapmayı öngördüğü (tahmin ettiği) harcama toplamı ile tahsil etmeyi öngördüğü gelirlerini gösteren bir belgedir. Bütçede devlet gelirleri, giderleri ile bu gelirler ve giderlerin nasıl denkleştirildiği yer alır. Anayasal bir kurumdur. Bütçe bir kanundur.

Bütçe Hakkı: Gelir toplama ve gider yapma konusunda yürütme organına yetki ve izin vermek verilen yetkinin kullanılıp kullanılmadığını kontrol etmek ve denetlemektir.

Bütçenin Fonksiyonları:

- **Klasik Bütçe Fonksiyonları:**
 - Mali ve İktisadi Fonksiyon,
 - Siyasi Fonksiyon,
 - Hukuki Fonksiyon,
 - Kontrol Fonksiyonu ve
 - Denetim Fonksiyonudur.
- **Çağdaş Bütçe Fonksiyonları:**
 - İktisadi İstikrar Fonksiyonu,
 - Kaynakların Tahsisi Fonksiyonu,
 - Gelirlerin Dağılımı Fonksiyonu,
 - Planlama ve Yönetim Aracı Olma Fonksiyonudur.

Bütçe İlkeleri:

- **Genellik İlkesi:** Gelir ve giderlerin tüm olarak bütçede gösterilmesidir.
 - Gayrisafilik: Devletin gelir ve giderlerinin bütçeye ayrı ayrı kaydedilmesidir.
 - Ademi Tahsis: Belli bir gelir kaynağının belli bir hizmetin yürütülmesine tahsis edilmemesini içerir.
- **Tahsis (Ödenek) İlkesi:** Devletin herhangi bir idaresinin kendilerine bütçeden ödenek ayrılmadıkça devlet adına harcamada bulunamayacaklarını ifade eder.
- **Birlik İlkesi:** Devletin gelir ve giderlerini gösteren tek bir bütçenin olmasıdır.

- Yıllık Olma İlkesi: Yasama organınca yürütme organına verilen gelir toplama ve gider yapma izin ve yetkisinin bir yıl için verilmesidir (Yatırım bütçeleri ve geçici bütçeler hariçtir).
- Önceden İzin Alma İlkesi: Yasama organınca, o dönem başlamadan önce bütçe kanunu ile yürütme organına verilmesi gerektiğini gösteren ilkedir.
- Alenilik İlkesi: Bütçe ile ilgili bilgi ve belgelerin kamuoyunun bilgisine sunulması gerektiğini ifade eder.
- Samimiyet İlkesi: Bütçe gelir ve giderlerin gerçeğe en yakın şekilde tahmin edilmesidir.
- Doğruluk İlkesi: Bütçede yer alan gelir ve gider tahminlerinin ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşullara uygun olması, tahminlerin aşırı iyimser ya da kötümser olmaması, iktisadi durum ve konjonktüre uygun olmasını ifade eder.
- Denklik İlkesi: Bütçede yer alan gelir ve giderler denk olmalıdır. Mali disiplini ifade etmek için de kullanılır.
- Açıklık İlkesi: Bütçe ile ilgili belgelerin herkes tarafından anlaşılabilir bir şekilde düzenlenmesidir.
- Bölümler İtibariyle Onaylanma İlkesi: Bütçenin Türkiye Büyük Millet Meclisi genel kurulunda bölümler (programlar) itibari ile görüşülmesi ve onaylanmasıdır.
- Sınırlı Yetki İlkesi: Bütçe kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.
- Tasarruf İlkesi: Sınırlı kamu kaynağı ile sınırsız kamu ihtiyaçlarının karşılanmasını ifade eder.

Bütçeleme Sistemleri ve Teorileri:

- Klasik Bütçe Sistemi
- Program Bütçe Sistemi
- Performans Bütçe Sistemi (Ülkemizde uygulanan sistemdir.)
- Planlama-Programlama-Bütçeleme Sistemi
- Sıfır Tabanlı Bütçeleme Sistemi
- Devri Bütçe Teorisi
- Telafi Edici Bütçe Teorisi

Bütçe Çeşitleri:

- Merkezi Yönetim Bütçesi: Genel Bütçe, Özel Bütçe, Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçesi

- Mahalli İdareler Bütçesi: Mahalli idareler kapsamındaki kamu idarelerinin bütçesidir.
- Sosyal Güvenlik Kurumları Bütçesi: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, Türkiye İş Kurumu
- Özerk Bütçe: Merkezi yönetim bütçelerinin dışında yönetilen ve işletme bütçesi niteliğinde olan bütçelerdir (KIT'lerdir).
- Konsolide Bütçe: Esasen bir bütçe değildir. Diğer bütçelerin hepsi birleştirilerek kamu ekonomisinin genel ekonomi içerisindeki payı görülür. (Genel Bütçe + Özel Bütçe + Düzenleyici Denetleyici Kurul Bütçesi)- Hazine Yardımı şeklinde formüle edilebilir.
- Milli Bütçe: Devlet dairelerinin yaptığı çeşitli hizmetleri, izledikleri plan ve programları bir araya getirir, bunların arasında organik ilişkiler kurar, devlet tarafından yapılan her işin birbiri ile olan etkileşimlerini göz önünde bulundurur. Milli Bütçe kavramı ülkemizde ilk olarak 1961 Anayasası ile uygulamaya konulmuştur.
- Döner Sermaye İşletmelerinin Bütçesi: Devlet bu işletmelere değişken giderlerini karşılamak üzere bir döner sermaye fonu sunar. Fiyat ve ücret karşılığı özel kişi ve kuruluşlarla iş yapabilirler.
- Yatırım Bütçeleri: İktisadi kalkınmada önemli fonksiyonlar yüklenmiş olan devlet, planlanmış ve programlara bağlanmış yatırımlarını bu bütçe ile gerçekleştirir.